СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 201. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 28. серпня, 1929. VOL. XXXVII. No. 201. Jersey City, N. J., Wednesday, August 28, 1929. THREE CENTS.

„ҐРАФ ЦЕПЕЛІН" ВИЇЗДЖАЄ НИНІ В ДАЛЬШУ ДОРОГУ

МАЄ ЗАКІНЧИТИ ОБЛЕТ ЗЕМЛІ В СЕРЕДУ.

ЛОС АНДЖЕЛЕС, 27. серпня. — „Ґраф Цепелін" осів тут нині о пів до 6-тої години рано (в Ню Йорку тоді було пів до десятої) і зараз таки почав набирати топлива, щоби як тільки можливо найскорше виїхати в дальшу дорогу до Лейкгерсту, в Ню Джерзі. Командант сподіється, що приїде туди десь в середу й тим самим закінчить перший облет землі в історії чоловіка.

На летничому полі ждало його коло 150,000 людей. Триста людей стягнули його зараз до землі. Всі пасажири вдоволені їздою.

„Ґраф" поїде далі понад Ель Пасо, в стейті Тексасі, а відтак понад Клівленд, в стейті Огайо.

КОНЕЦЬ ЖІНОЧИХ ПЕРЕГОНІВ У ВОЗДУСІ.

ПАНІ ТЕЙДЕН ПОБІДНИЦЕЮ.

КЛІВЛЕНД (Огайо), 27. серпня. — Перші перегони летунок покінчилися вчора з приїздом до сього міста 15 учасничок перегонів. Першою приїхала пані Тейден з Питсбурґа.

З первісних учасничок перегонів одна зовсім не зявилася до перегонів, одна загинула другого дня перегонів, а три відступили, стративши надію на виграну. Перегони спершу робили враження, що вони розібються через жіночу незарадність та незгідливість; всі суперечки однак скоро вдалося загладити, і жінки дивляться на перегони як на дуже похлібний для себе осяг.

ҐАСТОНСЬКИЙ ПРОЦЕС.

ЧУТКИ ПРО УСТУПСТВА ПРОКУРАТОРІЇ.

ШАРЛОТ (Норт Каролайна), 27. серпня. — Друга розправа проти 16 орґанізаторів радикальних робітничих юній у ткацькому промислі в полудневих стейтах, обжалованих за вбийство начальника поліції Ейдерголта з Ґастонії, почалася вчора при битком набитій салі.

Зараз на вступі на домагання адвокатів оборони суддя приказав прокураторії предложити докладно свої закиди проти підсудимих. Адвокати вважають се зарядження побідою для себе, бо воно показує, як прокураторія думає вести процес.

У своїм обжалованню прокураторія обвинувачує головно Фреда Біла, орґанізатора Краєвої Юнії Ткацьких Робітників. Як каже прокураторія, Біл мав бути командантом цілої акції і се він мав приказати своїм прихильникам зоружитися та за ніяку ціну не дати поліції ввійти до льокалю юнії. Своїм приказом мав він і спричинити смерть начальника поліції.

Адвокати обжалованих добилися далі права переслухувати наперед свідків прокураторії без лави присяжних суддів.

На салі курсують чутки про ще дальші осягнення адвокатів. Кажуть навіть, що прокураторія згодилася не домагатися кари смерти на жадного з обжалованих.

ДОБУЛИ ЧОЛОВІКА З КЕРНИЦІ ПО 54 ГОДИНАХ.

ЗАВЗЯТЕ РАТУВАННЯ ОСЯГНУЛО ЦІЛЬ.

АЛЕҐЕН (Мишиґен), 27. серпня. — По 54 годинах безупинної праці коло ратування з керниці засипаного там фармера Джорджа Піта, кілька тисяч людей, що зібралися тут дивитися та помагати при ратуванню, побачили нарешті фармера живим, хоч непритомним, на поверхні землі.

Ціла трудність коло добуття засипаного лежала в тому, що його привалила величезна каменюка яких 700 фунтів ваги. Ратуючі думали, що камінь певно роздорощив ноги нещасної жертви, та побоювалися, що в поломаних ногах може кинутися ґанґрена. До того, привалений давав знаки життя тільки через добу, а потім омлів і не відповідав на кликання.

Для ратування його превезено два журавлі („дерики"). Один зачіплено до каменя, другий до тіла фармера. Заки пустили журавлі в рух, напомпували в керницю знечулюючого газу, щоби Піт не чув болю в ногах, коли дерик буде підоймати камінь з ніг. Пущено дерики в рух, і тут зараз на одному з них урвався шнур. Камінь, уже дещо піднесений, знова осів на ноги Піта. Треба було давати новий шнур, а тимчасом Піт став відходити з одурманення ґазом. Треба було знова помпувати ґаз до керниці і починати всю роботу наново. Нарешті над ямою керниці показалося тіло Піта. Він був непритомний, але живий.

Лікарі зараз забрали його до хати, щоби не дати йому захоріти на запалення леґенів. Кажуть, що лише велике здоровля фармера вратувало його від сеї недуги.

ЧИМ ЗАЙМАЮТЬСЯ ДЕЯКІ ІМІҐРАНТИ.

ВАШИНҐТОН, 27. серпня. — Місцева поліція арештувала Грека Дениса Катанатиса, що приїхав сюди застрілити грецького консуля Хараламбоса Сімоповлюса, бо він не боронив як слід брата Катанатиса, буцімто переслідуваного американськими судами. Поліція довідалася на час про наміри Катанатиса та арештувала його, як він тільки зайшов до консуляту. Він зараз признався до наміру.

Фашисти італійської кольонії в місті Принстоні, в стейті Ню Джерзі, пробували висадити бомбою дім антифашистів. Динаміт підложено невправною рукою, і його вибух не зробив будинкови шкоди. Поліція арештувала кількох визначних фашистів.

ГЕРОЙСЬКА СМЕРТЬ.

НЮ ЙОРК, 27. серпня. — На розі 7-мої Вул. та Першої Евеню сполошилися візникові коні та пігнали на хідник, набитий дітьми й жінками. 31-літний Джеймс Шеридан, переходячий вулицею, побачив небезпеку для дітей і кинувся до коней, зловив їх за вудила, вивів на дорогу й задержав їх там. Зараз таки впав коло коней і не піднявся. Покликано лікаря і сей ствердив смерть від удару серця, викликаного наглим зворушенням.

15,000 ЛЮДЕЙ ГИНЕ НА РІК БЕЗПОТРІБНО, В ОДНОМУ МІСТІ.

Нюйорський комішенер здоровля Він говорить у своїй публичній заяві, що в сьому місті кождого року гине до 15 000 людей зовсім безпотрібно, себто від недуг, яким можна запобігти. У сьому числі вмирає коло 4,100 дітей. Велике число сих запобіжимих смертей приписує він фальшивим лікарям, які беруться до лічення людей без відповідного до сього наукового підготовлення.

ДВІ МИШІ СПИНИЛИ ЕЛЄКТРІВНЮ.

В Лодзі станула цими днями електрівня в ночі і ціле місто тонуло в темноті. Інжиніри й електротехніки шукали за причиною ушкодження електрівні, та довший час не могли причини цеї найти. Вкінці один з інжинірів заглянув до малого пуделочка, в якому находився дуже чуткий апарат, що мав звязок з діяльністю машин. Показалося, що туди зайшли дві миші і так там маніпулювали — що довели до погашення світла в цілому місті.

АМЕРИКАНСЬКІ ПОЛЯКИ НЕ ХОЧУТЬ МАНДРУВАТИ ПО ПОЛЬЩІ.

„ABC" пише, що з огляду на те, що досі приїхало до Польщі кільканацять прогульок Поляків із Америки, можна подати їх висліди. Виявилося, що сподівання, щоби прогульки відвідували цілу Польщу, завели. Хоч прогульки дуже численні, лише 20 проц. учасників відвідує Польщу. Більшість просто з Ґдині розїзджається до родин. Меншість зачинає відвідування від Варшави. В звязку з цим управа Польського Турінґ-Клюбу, який обняв орґанізацію деяких американських прогульок, висилає своїх урядовців на стрічу американських прогульок (до Лондону, Кельна), щоби вже на кораблі заохотити американських Поляків відвідувати Польщу.

СЕНЗАЦІЙНІ РЕВЕЛЯЦІЇ ПРО КАТУВАННЯ БОЖЕВІЛЬНИХ НА КУЛЬПАРКОВІ.

Львівська „Ґазета Поранна" (ч. 197) друкує ряд сензаційних оповідань бувшого персоналу кульпарківської лічниці про катування божевільних. Директор закладу д-р Беднарж наказував утікачам встрикувати в стегна терпентину, що спричинювало страшний біль у жертв, які розпухали на всьому тілі, як бочки. Він замикав хорих до бетонової клітки, не зважаючи, чи була зима чи літо. Один хорий після такого сидження незабаром умер від перестуди. Беднарж мав дуже часто, всупереч лікарським орeченням, привязувати хорих до твердого ліжка трома коцами і так тримав їх довгий час. Годували хорих старими буряками, а рівночасно догляду над ними не було майже ніякого, так, що ріжні хорі дуже часто робили замахи на своє життя. Та найцікавіше в цій справі те, що варшавська комісія, яка приїхала для розгляду справи, вже відїхала назад, не видавши досі ніякого звідомлення, а Беднарж знову вернув на своє місце: директора кульпарківської лічниці.

ПІКНІК НА ДОХІД СИРОТИНЦЯ У. Н. СОЮЗА.

Злучені відділи У. Н. Союза в Бавнд Брук, Н. Дж., і околичних місцевостях уладжують на дохід Сиротинця-Захисту У. Н. Союза спільний пікнік, який відбудеться в неділю, 1 вересня 1929 р., на фармі А. Нагребецького, 154 Westfield Ave., Clark Township, недалеко Ровей, Н. Дж. Початок у 1-шій годині пополудни. Вступ 25 центів. Пікнік відбудеться навіть на случай дощу. До танців приграватиме даром радіова орхестра М. Радванського з Бавнд Брук.

Чесна Громадо! Памятаймо про свої старі літа і про наші діти, котрі можуть остатися сиротами в кождій хвилі без відповідної опіки, а належну опіку нашим сиротам може дати тільки своя рідна інституція, свій власний Сиротинець. Хто в околиці Бавнд Брук і Ровей розуміє потребу Сиротинця-Захисту У. Н. Союза, сей певно на наш пікнік прийде, і кождого ми щиро запрошуємо. За добру забаву ручить комітет.

Дороговказ: Їхати Pennsylvania треном до Rahway, N. J., звідтам узяти бос ч. 54 Westfield-Rahway і висісти на розі Westfield Ave. і Brand Ave. З того місця лиш один бльок до фарми Антона Нагребецького і там його всі знають.

Михайло Радванський.

ВБИВСТВО НА СЕЛІ.

Дня 22. липня в 2. год. в ночі вистрілом із револьверу убив незнаний справник у Ганківцях (пов. Городенка) Івана Терлецького, а його брата Миколу зранив у руку. Оба брати тієї ночи на гавкання собаки вийшли з хати і побачили двох людей, які з роверами відступали до воріт. Коли Терлецькі підійшли до них ближче, один з бандитів вийняв револьвер і вбив Івана Терлецького, а втікаючи стрілив іще й до Миколи Терлецького. Вбийники оставили один ровер, оба всіли на другий та відїхали в напрямі Городенки.

ДАР ДЛЯ КИЇВСЬКОЇ ҐАЛЄРІЇ КАРТИН.

Відомий мистець і критик Давид Бурлюк, котрий живе тепер в Америці, подарував Київській Картинній Ґалерії два образи, що вже були виставлені на виставах у Ню Йорку. В свойому листі до управи Ґалерії Картин у Київі Бурлюк висловив бажання бути в постійному мистецькому звязку з Україною в характері кореспондента й учасника в українських мистецьких виставах.

ГРІМ УДАРИВ У ПРИХОДСТВО.

Над Потуторами перейшла буря з громами. Підчас бурі в мешканні місцевого пароха о. Лонкевича була 26-літня Ганна Опак, що пильнувала хати. В часі тої бурі вдарив грім у цю хату та вбив згадану дівчину на місці.

ЦІКАВИЙ ВИПАДОК З ГРОМОМ.

На Віленщині підчас бурі ударив грім в натягнену радієву антену і по дротах сплив до студні, в якій було на 2 м. води. Коли люде пішли за водою до студні, побачили що грім висушив зовсім воду, а на дні лишилася ржа.

РОЗІРВАВСЯ ПОТЯГ.

Небувала залізнича катастрофа сталася з поспішним потягом, що йшов з Ватерло до Савтгемптону (Анґлія). На повному ході в потягу зіпсувалися автоматичні гальми, які раптово загальмували частину задніх ваґонів. Це розірвало потяг на двоє, але нещасливого випадку з людьми не було.

ВИПЛЮВ КУЛЮ ПО 15 РОКАХ.

Ранений в 1914 році на французькім фронті Павло Радзун дістав нагло перед кількома днями сильну дихавицю. Він сильно старався відкашлювати, щоби не вдушитись і при тім кашляню виплював кулю, якою ранено його ще 15 років тому.

ЗНЕСЕННЯ НАПИВКУ В ГОТЕЛЯХ.

Міністерство внутрішних справ у Варшаві зарядило, щоби у всіх готелях знесено напизки („на чай") для готелевої служби. Замісць напивку гості платитимуть відповідний процент, що буде дочислюватися до рахунку.

СКІЛЬКИ ШКІЛ Є НА ЗАКАРПАТТІ?

По найновішій статистиці в 483 селах Закарпатської України є 789 шкіл. В тому числі є 519 шкіл українських („руських"), 127 чеських, 101 мадярських, 17 словацьких, 14 німецьких, 6 румунських і 3 жидівські. „Русскій Вѣстник", з якого беремо ці цифри, пише що якби основування чеських шкіл продовжалося дотеперішнім темпом, то за 5 літ буде на Закарпатті більше чеських шкіл, як українських. Цю чехізацію веде тепер влада під проводом аґраїв.

ПОТОНУЛО 65 ЛЮДЕЙ.

В місцевости Ганіот (в Індії) на ріці Шенак перевернувся на вирі човен, яким їхало 100 людей. Вдалося врятувати лише 35 людей.

З ДОКУМЕНТІВ ЧАСУ.

О. Теодор Білевич, парох у Гребенцях, коло Куликова, відправив на другий день Великодних Свят спільно з парохом о. Клюфасом на могилах померших Українців у Куликові парастас, а на третій день Великодня відправив парастас у своїй парохії у Гребенцях. Згідно з церковним звичаєм присутні на обох парастасах парохіяне скидали свої добровільні датки, що є звичайною річю на парастасах. У звязку з цим парох о. Теодор Білевич одержав дня 8-го липня ц. р. два ідентичні карні накази з датою 25. травня ц. р. такого змісту: „Постерунек поліції паньствовей в Куликове донюсл 10. мая 1929, же кс. Білевіч Теодор, замешкали в Гребеньцах, допусьціл сєн пшекрочення з дн. 21. V. 1883 р. ль. 3669, попелньонего дня 6. і 7. мая 1929, пшез зберане складек без зезволеня владз. Пшиймуйонц повижше за удоводньоне, засондза сєн на засадзе арт. 12. і арт. розп. Президента Ржечипосполітей з дня 22. III. 1928, на ґживнен 10 зл. (за збіріку в другому дні також „на арешт 2 дні"). Гривну за збірку на парастасі в Гребенцях в сумі 10 зол. замінило старосто в другому карному наказі на один день арешту. Без коментарів.

ЖИДІВСЬКІ ПОГРОМИ В ПАЛЕСТИНІ ШИРЯТЬСЯ ДАЛІ

ДО ПАЛЕСТИНИ ВСЕ ПРИБУВАЮТЬ АНҐЛІЙСЬКІ ВІЙСЬКА ТА ФЛЬОТА. ПОВСТАННЯ АРАБІВ ПРОТИ ЖИДІВ ЗАХОПЛЮЮТЬ НОВІ МІСЦЯ. АРАБИ ВБИВАЮТЬ ЖИДІВ, А МАЙНО ГРОМЛЯТЬ ТА ГРАБУЮТЬ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина), 27. серпня. — Прибувшим з Єгипту військам та місцевій поліції пощастило припинити жидівський погром у центрі міста Єрусиламу. Тепер привертається лад в околицях міста. Зате повстання шириться на инші місцевости, захоплюючи все ширші терени. Араби нападають на Жидів, убивають, ранять та грабують їх.

Анґлійські війська та поліція вживають проти Арабів скорострілів та літаків-бомберів. З прибувших анґлійських військових кораблів висаджено на берег відділи моряків, що тепер охороняють в портових містах ріжні інституції та жидівські дільниці міст.

Чим далі тим більше повстання Арабів проти Жидів набирає характеру расової війни, а не релігійної, як було спочатку. В більшости міст почав відчуватися брак харчів та медичних засобів. Особливо гостра кріза наступає в Єрусалимі.

ГЕТЬ З ПАЛЕСТИНИ.

ПРЕСА НАПАДАЄ АНҐЛІЙСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ЗА СТАРАННЯ ОСНУВАТИ ЖИДІВСЬКУ ДЕРЖАВУ В ПАЛЕСТИНІ.

ЛОНДОН (Анґлія), 27. серпня. — Анґлійська преса багато місця присвячує становищу в Палестині. Вона вимагає негайного привернення порядку там. Одна частина преси домагається перегляду всього питання, звязаного з утворенням жидівської держави в Палестині, а друга частина згори заявляє, що треба відмовитися від думки оснувати там жидівську републику.

Ґазети ґрупи льорда Ротерміра рішучо атакують анґлійське правительство за його нерозважну політику, направлену до створення жидівської держави там, де жидівське населення й досі не складає навіть 10% усього населення, яке хотілоб мати свою державу в Палестині. Ці ґазети називають політику Анґлії в Палестині божевільною й кличуть правительство відмовитися від неї. „Геть з Палестини" — це їх клич, бо занадто дорого морально й матеріяльно коштує Анґлію цей невдалий експеримент.

Томчасом з Мальти посилають нові морські та сухопутні анґлійські війська до Палестини. Сподіваються скоро привернути там порядок.

МУСУЛЬМАНЕ НЕЗАДОВОЛЕНІ З АНҐЛІЇ.

КАЖУТЬ, ЩО ОБОРОНА АНҐЛІЄЮ ЖИДІВ У ПАЛЕСТИНІ ВИКЛИКАЄ НЕЗАДОВОЛЕННЯ СЕРЕД УСІХ МАГОМЕДАН, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ПІД ПРОТЕКТОРАТОМ АНҐЛІЇ.

БОМБЕЙ (Індія), 27. серпня. — Центральний магомеданський комітет (Каліфат) і трох редакторів мусульманських ґазет, що виходять у Лагорі, Делі та Бомбею, оголосили свою відозву. В ній вони заявляють, що з болем в серці й з жалем мусять сконстатувати, що Анґлія вжила в Палестині таких протекційних методів оборони Жидів, що це викликає незадоволення серед усього магомеданського населення.

Така підтримка Анґлією Жидів на арабській землі викликає серед всіх мусульманів такі почуття, які можуть мати далеко йдучі наслідки, котрих тепер годі передбачити.

НАВКОЛО КИТАЙСЬКО-РОСІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ.

КИТАЙ НЕ ХОЧЕ ПРИВЕРНУТИ ПРАВА РОСІЇ ДО ЗАЛІЗНИЦІ. ЯПОНІЯ НЕ НАДІЄТЬСЯ ВІЙНИ. ВИБУХ АМУНІЦІЇ.

ШАНҐАЙ (Китай), 27. серпня. — Китайський міністер справ заграничних, Ванґ, заявляє, що Китай не погодиться на привернення прав Росії, які вона застерегла собі договором 1924 року в справі спільного управління Східно-Китайською залізницею. Китай не хоче мати на своїй території бази для комуністичної пропаґанди московських большевиків, яка направлена проти китайської держави.

Порожня китайська державна скарбниця й слабше устаткування китайського війська ніж російського є поважною причиною, яка можливо не допустить до війни й Китай згодиться приняти чуже посередництво. Таксамо й Росія не дуже охоча до війни. Це дає надію Японцям, що в Манджурії до війни не прийде, хоч обидві сторони стараються залякати одна другу нею.

НАНКІН (Китай), 27. серпня. — Пожежа в місцевому складі амуніції викликала страшний вибух її. Шкід нараховують більше ніж на півтора міліона долярів.

СЛІПИЙ КУТ.

СНОВДЕН СВОЄЮ УПЕРТІСТЮ ЗАГНАВ ГАЗЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ В СЛІПИЙ КУТ.

ГАҐА (Голяндія), 27. серпня. — Сновден знову відмовився приняти пропозицію чотирох держав, що йшли йому частинно на уступки. Він чекає ще одної пропозиції, що в більшій мірі задовольнилаб його вимоги, але держави антанти не думають робити нової пропозиції. Тому думають, що конференція тепер стоїть перед остаточним розбиттям.

НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШОСТИ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія), 27. серпня. — Тут відбувається шеста конференція національних меншин, що репрезентує 30 міліонів національних меншин Европи. Конференція виробляє плян заходів перед Ліґою Націй, щоби нарешті права меншин в ріжних державах були фактично забезпечені.

15 ЗАГИНУЛО В ПОВЕНІ.

СОФІЯ (Болгарія), 27. серпня. — Хмаролом в районі Радоміра спричинив велику повінь. В потоках води загинуло 15 осіб. Крім того вода спричинила величезні матеріяльні шкоди бідному населенню великого району, який захопила повінь.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРИЗНАННЯ КОМУНІСТА

Відома річ, що большевики знаходять собі приятелів серед найзаклятіших ворогів робітничих мас. З першого дня приходу большевиків до влади на службу їм пішли ріжні російські чорносотенні ґенерали, кадрові офіцири, жандарми, поліцаї і вся инша погань, якій подобалося те, що большевики виявили „твйордость власті" й змогли надіти уздечку на революційні маси. З яких причин ті постійні гробокопателі добробуту робітничих мас, лицарі царського гнету й сваволля божевільної адміністрації пішли до большевиків на службу, не станемо подрібно аналізувати, але зазначимо, що вони сподівалися при помочі большевицької диктатури посадити вкінці над народом свого диктатора.

Поза кордоном спершу на допомогу большевикам прийшли німецькі архиреакціонери, які шукали в заведенню в Росії режіму „твердої руки" своїх вигід та хотіли задовольнити свої сподіванки. Пізніше потягнулися за ними ріжні міжнародні спекулянти, біржеві глитаї та павуки, що все сподіваються в каламутній воді добру рибку спіймати, а там пішли й инші капіталісти, визискувачі працюючого люду, що все шукають нових теренів для визиску їх своїм капіталом. Навіть деякі правительства прихильно поставилися до большевиків, хоч кожне з ріжних причин.

Лише соціялістичні та робітничі орґанізації всього світа, як також і самої Росії, відразу поставилися до большевиків неґативно й роспочали з ними боротьбу за розкріпощення трудящого люду від державно-комуністичної диктатури та від комуністичної поліційно-адміністративної сваволі. Лише одиниці зпоміж соціялістів та поступовців, котрі завжди далеко стояли від реального життя, люди кличів, люди кабінетні, які з масами робітництва ніколи не стрічалися, також поставилися прихильно до большевиків, сподіваючися, що вони дійсно є тими, як вони про себе голосять. Пройшов час і багато з тих ідеалістів-легковірів переконалися в своїй помилці й також роспочали боротьбу з диктатурою комуністичної партії над працюючими масами.

Знову були такі, що з давніх часів належали до комуністичної партії й творили її теорію та ідеольоґію, а потім активно боролися за свою партію. Серед цього ліпшого й тверезішого елементу почався відхід від партії. Одним з яскравих останніх випадків такого відходу є вихід з партії французького комуністичного лідера Маріона, який у своїй заяві підтвердив усе те, що про большевиків говорять їх противники соціялісти та демократи, як про гнобителів трудових мас і прислужників світового капіталу.

СЕМЕН ЯДЛОВСЬКИЙ

(* 1879 — † 1929).

Бл. п. Семена Ядловського я побачив перший раз на ювилейній конвенції У. Н. Союза, яка відбулася в Шамокін, Па., 30. травня 1904 року. Він був тоді головним секретарем нашої орґанізації. Вже тоді було видно всякому, що Семен Ядловский є небуденною людиною і що наш Союз є в добрих руках. Кождому з нас відомо, що душею всякого товариства є його секретар. Душею У. Н. Союза через цілих 27 літ був безперечно бл. п. Семен Ядловський, хоч не всі ті літа він занимав становище головного секретаря. Коли би Покійник був зарозумілою людиною, то він мав право сказати про себе: „Союз — се я!" Сього він ніколи не казав, ані про се не думав, але ми знаємо, що воно так справді було.

Що можна сказати про житте і діяльність померdroшого перед часом бл. п. Семена Ядловського?

Найперше треба зазначити, що то була людина інтеліґентна — в повнім значінню того слова. Прикмети його душі були великі, а се можуть потвердити тисячі ріжних людей, як з ним у своїм життю ближче стикалися. Великих шкіл він не мав (скінчив лише дві ґімназійні кляси), але помимо того був освіченою людиною, бо працював над своїм образованнем ціле своє життє. Найбільшою рисою його правого характеру я вважаю: незвичайну скромність. Він був на стільки скромний, що всяка похвала його особи, чи то словом чи письмом, справляла йому непомірну прикрість. Прикладом, між иншим, міг би послужити відсвяткований майже два роки тому 25-літний ювилей його служби в У. Н. Союзі. Ті, котрі сим ювилейним святом займалися, мали богато труду і клопоту, заки їм вдалося переконати бл. п. Ювилята, що се скромне свято робиться не на честь Семена Ядловського, але на честь заслуженого урядника У. Н. Союза. Покійний, під натиском публичної опінії, мусів, вкінці на сей ювилей згодитися, але вдоволений з того не був. „Я — говорив Покійник — служив У. Н. Союзови і У. Н. Союз за се мені платив, то чогож мені більше треба, щож більше мені за мою роботу належиться?"

І з таким поняттем про свою службу народній інституції зійшов до гробу.

Инші прикмети характеру Покійника: тихий (не крикливий!) патріотизм, совісність, роботячість, словність, тактовність, товариськість, вирозумілість, бистроумність і хист незрівнаного дипльомата.

Мірилом патріотизму Покійника була передовсім його щира і вірна служба свому рідному народови. Він працював непомірно не тільки для У. Н. Союза, „котрий йому за його роботу платив", але на всіх ділянках народного життя, де лише його було потрібно. Через свою природну скромність він ніколи не пхався в передні ряди, але як зайшла потреба, то нікому не відмовив ніколи своєї помочі. На всяких народних зібраннях говорив мало, але зате дуже богато слухав. Він завсіди бував на народних зїздах, маніфестаціях, концертах і т. п., а рука його на всякі народні потреби була щедра.

У сповненню всяких народних обовязків був незвичайно совісний і солідний. За яку роботу не взявся, робив її так, як роблять усі чесні і характерні люде. Роботячість його була феноменальна. Робив часто не лише за себе, але і за других, та ніколи не нарікав, не скаржився і не вимагав від нікого ніякої вдячности. Доки не зробив своєї роботи, доти не їв, не спав, про ніщо инше не думав. Всяка офісова робота мусіла бути зроблена на час. Як не міг викінчити її за дня, то робив вечерами, ночами, в неділю і свято — навіть на Різдво або на Великдень. Що кому приобіцяв, завше додержав слова і на нього можна було рахувати, як на козиря в картах. У поведенню з людьми був вельми тактовний, зрівноважений, товариський і на всякі людські пороки вирозумілий. Коли в якій справі говорив, щонебудь вияснював, або про щось арґументував, усе заховувався спокійно, гідно і поважно. Дуже помітні були в нього: бистроумність, здоровий „хлопський розум" і дипльоматичний хист. Дуже часто на конвенціях У. Н. Союза, чи на річних зборах сеї орґанізації, або на ріжних народних зборах ситуація була так заплутана, що — як то кажуть — ні в кут, ні в двері. Сказав своє коротеньке слово Семен Ядловський, і безвихідне, здавалося, становище вмить вияснювалося. Нераз люде цілими годинами радилися, дискутували, сперечались і нічого з того не виходило, а промовив Ядловський — усьо було гаразд! А чому воно так було? Тому, що Ядловський мав великий орієнтаційний змисл, умів виловити з кождої справи її властиву суть, знав, як ту суть своїм слухачам представити і вмів людей переконати. Він був уродженим дипльоматом. Де тільки люде зі собою посперечалися, Ядловський потрафив обі сторони погодити. Коли арґументував зі своїми противниками, то ніколи не вражав їх почувань, ніколи їх не ображав, але все довів до того, що противники або з сорому мовчали, або йому в долоні плескали.

От така то була людина — бл. п. Семен Ядловський.

Кого ми в його особі втратили?

Найбільшу, очевидно, втрату поносить У. Н. Союз. Не так то легко знайти на місце Покійного його гідного заступника! Се зрозуміють як слід ті члени нашої орґанізації, котрі знали ближче особу бл. п. Семена. Се був не тільки один з піонірів У. Н. Союза, але й одинокий в історії сеї орґанізації її 27-літний безперервний головний урядник. Се була одинока між усіми членами У. Н. Союза людина, яка мала безмежне довіре загалу і яку члени сеї орґанізації через своїх делеґатів на кождій конвенції покликали на якесь головне урядове становище.

Велику, ніколи невіджалувану втрату має й весь український нарід в Америці, бо він був доброю, щирою дитиною того народу і любив його цілим своїм серцем, любив любовю святою, необлудною і служив йому так, як рідко хто потрафить.

Бл. п. Семен Ядловський не мав ворогів, бо не міг їх мати. Його всі любили. Правда, він — як кождий народний робітник — мав своїх політичних противників, які його нераз „дзьобали", але й ті противники, як довідаються про його смерть, будуть за ним жалувати, бо й вони його цінили і шанували.

Чомуж він так вчасно нас усіх покинув? Чи йому гірко було між нами жити? Чи не жаль йому було лишати сиротами жінку й свого одинокого сина?

Покинув нас, бо мусів покинути! На „панськім хлібі" знищив своє здоровле (така більше-менше доля кождого нашого народного робітника) і поїхав поправляти його в рідні лемківські гори. Та запізно! Хоч дух був сильний, та слабе тіло не видержало, зломилось!

Жити між нами він хотів, бо тішився загальною пошаною, і життє він любив, на нього ніколи не нарікав, але... не судилось!

А за опечалену горем удову і сина Михайла, що нам сказати?... Хібаж пустими словами можна їх біль утихомирити? Хібаж є на світі який лік, котрим би можна було зранене такою великою раною серце вилічити?

Бл. п. Семен Ядловський родився 1. липня 1879 р. в селі Смерековець, горлицького повіту, в Галичині. Народну школу скінчив у рідному селі, а дві ґімназійні кляси в Яслі. До Америки прибув у 1898 році, а до У. Н. Союза приступив 20 грудня 1900 року. Дня 10 грудня 1902 р. покликано його на уряд головного секретаря сеї орґанізації і від того часу він присвятив себе в цілости У. Н. Союзови.

Осип Стеткевич.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА.

ВІДПОВІДЬ РЕДАКЦІЇ

Мінеаполіс, Мінн., М. Г. — Допись піде до газети. Вина тих, що не повідомляють редакцію своєчасно про життя в громаді. Коли активні члени громади мовчать і нічого не пишуть, то редакція не може знати, що робиться в громаді. Треба писати про кожний прояв життя.

Палмертон, Па., „Парохіянин". — Ваш допис не надається до „Свободи". Це цілковито справа парохіяльного життя, а наш орган не є церковним органом.

Стрий, Альта, Канада. Членові „Просвіти". — Ваша допись занадто персонального характеру. Тому не надається до поміщення в часописі. Пишіть ліпше про життя взагалі української кольонії в Стрию й менше про окремих осіб.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписана, складаю свою подяку У. Н. Союзові за уділення мені допомоги у висоті 50 долярів з фонду допомогового.

Анна Куліковська,
членкиня 345 в. д. У. Н. Союза,
Мінеаполіс, Мінн.

Важна причина. Гість: Вейтер! Нині не буду пити чорної кави, а то я не міг би заснути.

Вейтер: То пан так скоренько йдуть спати?

Гість: Звичайно не йду, але нині вечером маємо засідання у філятелістичному товаристві.

Малий Ромко зазнакомився саме із штукою читання і пристрасно читає все, що йому впаде під руки. Раз до кімнатки, де Ромко зачитався, входять батько й мати. Мати питається:

— Ромчику, кого ти волів би дістати: братчика чи сестричку?

Ромко (дуже занятий книжкою, яку читає): Робіть, що хочете. . . але дайте мені тепер спокій!

В. Кедровський.

1919 РІК

Передрук заборонений. — Всі права застережено 1919 р.

(56)

Зприводу цього переводилося слідство над діяльністю ґенерала Зелінського та якогось Мінзаренка, що називав себе українським консулем у Кишиневі. Але, на жаль, всі дані, добуті слідством, як і взагалі у справі переходу цілої армії через Румунію лишилися без судового оречення, тому годі сказати, чия була вина в тому, що кольосальне українське майно попало в руки Румунів. Слідство вияснило також, що польське посольство та військова місія протестували перед Румунами проти видачі Українцям військового майна, хоч штаб Східної армії давав обіцянку, що це майно не буде вжите проти Поляків. Щоб там не було, але затриманням у себе майна Румунія, а з нею вся антанта, яка увесь час давала директиви Румунії, як ставитися до Українців, остаточно підрізали можливість українській армії провадити дальшу успішну боротьбу з большевиками. Пізніше, коли вже уряд УНР був у Камянці Подільському, пощастило добитися постанови румунського уряду про поворот цього майна Україні, але до цього не дійшло й постанова залишилася лише на папері. До речі треба сказати, що офіційну копію цієї постанови, переслану українською місією в Букарешті до уряду, загубив військовий міністер полковник Петрів і в уряді УНР пізніше не було реальних доказів такої постанови, а румунський уряд, користуючись зміною обставин, заявив, що такої постанови не було, а тому все майно стало власністю Румунії.

Тоді в Бесарабщину перейшло 13,000 добре узброєних і не зле устаткованих вояків, а на терен Галичини прийшло лише 9,000 обеззброєних, голодних, змучених і обдертих Румунами до останньої нитки людей. Через Дністер перейшло 55 ешалонів ріжного військового майна, зброї, харчів у складі 60 паротягів та 2,500 ваґонів, які залишилися в румунських руках. Таксамо з трох тисяч військових коней ані одна шкапина не повернулася до Українців.

Тепер подам витяг з доповіди старшини Вишинського, який був висланий до Заліщик разом з представником державної інспектури Гризодубом для скоршої переправи тих військ в район Дієвої Армії. В своїй обширній доповіди він малює таку картину прибуття та відправки далі цих частин.

„Зазначую, що з початку моєї праці ешалони проходили по 2—3 щоденно й тому задержки у відправці військ не було. Згодом, коли становище на фронті Галицької Армії погіршало, ешалони почали подаватися дуже рідко, по одному за 4—5 днів. Дирекція залізниць говорила, що всі ешалони відправлені на фронт, а тому мені доводилося чекати. Взагалі мушу сказати, що від галицької влади я не мав відповідної допомоги в моїй справі, хоч і мав повновласть від Державного Секретаріяту Військових Справ. Так. наприклад, нам не давали помешкання для розташовання козаків, засобів перевозу і т. д. А до цього й окремі наші команданти дієвих частин перешкаджали скорому відтранспортованню їх частин. Наприклад отаман Запорожської Січи не хотів виїздити, бо робив нове формування Січі, для чого скрізь вивісив свої оголошення. Він домагався, щоби я відтранспортував його частину всю відразу, чого я не міг зробити ізза її численности, але я всетаки замовив для цього три ешалони. Коли вони прийшли до Заліщик, то отаман Божко відмовився вирушити й ешалони стояли, випалюючи даремно дрова. Других частин для відправки в той час не було. Про це я дав знати Штабови Армії телеграмою ч. 4 й просив, щоби мені дали уповноваження силою відправляти такі неслухняні частини. На це я одержав відповідь ДСВС, що коли от. Божко не виїде, то арештувати його. Довідавшись про це, Січ вирушила. Зазначую, що таких випадків було дуже багато, а тому частини самі гальмували справу скорого відтранспортовання. Взагалі скажу, що винуватими були не козаки, а старшини, які хотіли відпочити в Заліщиках і для цього вигадували ріжні причини.

„Разом з прибуваючими частинами з Румунії приїздили й офіцири добровольчої армії, котрі, попавши на терен Галичини, прямували до Станиславова, де мали захист. З цим явищем я зпочатку не міг боротися, бо не міг робити контролі частинам, але 14. травня від Головного Отамана приїхало 10 уповноважених мені в допомогу й тоді я поставив 3 контрольні пункти: в Заліщиках, Чорткові й Вигнанці. На тих пунктах провірялися документи козаків та старшин. Наслідком цього було те, що на кордоні було затримано багато офіцирів-добровольців та повернено їх назад до Румунії, а на пунктах Чортків і Вигнанка не дали можливости цим ворожим елементам сідати до потягів.

„Уповноваженого д. Мокринця я призначив комісарем шпиталів і під його контролею провадилося харчування та догляд по шпиталях. Санітарної допомоги жадної не було й мені все доводилося робити власними засобами. Я наняв 10 санітарок з місцевих, яким платив 50 карбованців на добу на своїх харчах. Для цього уповноваженому Мокринцеви інтендантством другої Запорожської дивізії було видано аванс. Секретаріят заборонив мені відсилати хорих із Заліщик і тому в шпиталі зібралося їх біля 1,000 душ.

„Частини, що прибували з Румунії, були страшенно стомлені, але козаки просили, щоби їх скорше відправити проти борога й дуже жаліли, що послухали штабу Східного фронту, чому залишилися голими й босими, бо вони були певні, що змоглиб пробитися зі зброєю до наших військ здовж Дністра. Всі козаки й старшини нарікали на штаб Східного фронту, що він утік у Румунію, залишивши війська на власні сили, а сам почав продавати цукор та инше майно, не виплативши військам утримання за 3—4 місяців. Багато ріжних злодійських фактів довелося мені почути про діяльність цього штабу й переконатися на ділі, що він заслуговує на тяжку кару. Державний інспектор Гризодуб дасть по цій справі відповідні матеріяли.

„Штаб Східного фронту, прибувши до Заліщиків, став розташовуватися тут ніби на довший час, а коли я зазначив, що йому треба їхати до Штабу Армії, щоби дати звіт про свою діяльність, то начальник штабу, полковник Завадський, відповів, що штаб мені не підлягає і що вказівок наказного отамана не визнає, бо не знає, хто є наказний отаман. На це я пригрозив, що арештую увесь штаб й відставлю його під конвоєм до Тернополя. Тоді лише штаб вирушив далі. Зі слів козаків і старшин було видно, що зі штабом з Румунії прибуло багато добровольців і польських леґіонерів, котрим штаб видав посвідчення, що вони належать до штабу. Про це я повідомив Штаб Армії. Тимчасом становище на всіх наших фронтах погіршувалося й я одержав наказ відправляти частини походом, бо вже не мав потягів. Те саме я зробив і з хорими, відправивши їх підводами на Мельницю.

„Разом з нашими частинами прибув з Румунії відділ польських леґіонерів, котрих піддержував і про котрих турбувався ґенерал Зелінський. Ці леґіонери йшли з Одеси, де вони входили в склад добровольчої армії й вони ніби хотіли битися проти большевиків у складі нашої армії. Наші війська з Румунії прибували без зброї, але леґіонери мали всю зброю й коні. Я відмовився відтранспортовувати їх до Тернополя, як наших ворогів, і заявив Окружній Військовій Команді, щоби вона забрала їх до себе. Команда від цього відмовилася. Тоді я, при допомозі жандармерії, обеззброїв цих леґіонерів та інтернував їх у Коломиї. Ці леґіонери увесь час вели себе дуже нахабно по відношенню до нас, Українців. Хоч і казали, що вони є Українці, але носили польський униформ та білих орлів на конфедератках і уживали в розмовах виключно польської, або російської мови.

„Взагалі я повинен зазначити, що серед деяких старшин штабу було видко велику прихильність до наших ворогів Поляків, а отаман Зелінський і наказний отаман Зелінський і нана...

„2. червня я закінчив перетранспортовку військ і післав телеграму до Штабу армії зі запитанням, чи чекати мені на зброю, чи вирушати до Штабу? Одержавши відповідь, я виїхав до штабу Армії... Вишинський, сотник."

З доповіді члена інспектури Гризодуба та з численних доповідей від ріжних членів Східної армії для мене стало очевидним, що мимо суто українських причин, котрі привели до катастрофи цю ґрупу, був ще дуже сильний момент „добровольчеських" настроїв у штабі того фронту. Особливо такими настроями були захоплені старші чини того штабу й деяких окремих частин. Крім того з тих відомостей виплівала дуже шкідлива діяльність ґенерала Зелінського, віддачі якого під суд я домагався у Головного Отамана, нарівні з названими вище мною „отаманами". Суд над цим ґенералом не відбувся й навіть не було закінчене безконечне слідство над його діяльнсітю.

(Дальше буде).

Телеграма: „Високоповажаний Пане Директоре! Я через помилку післав Вам замісць фільмової рукописи записник моєї приватної секретарки. Прошу звернути!"

„Високоповажаний Пане Добродію! Звернути неможливо, фільма до половини вже виконана, цензура задоволена."

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

В обороні доброго імени громади.

В числі 185 (9 серпня) „Свободи" появилася допись під заголовком „Добре діло заслуже на похвалу", а під дописю підписана „Приятелька". Пише приятелька про виклад д-ра Скеґара, котрий до нашої громади загостив, переїзджаючи з Канади до Шикаґо, і дав виклад про здоровля. У нас, Українців, вже так ведеться, що людина ненележача до ніякої організації, не бере ніякої участи ані в громадській ані в народній праці, а тільки тоді покажеться поміж народ, як хтось приїде, щоби себе повеличати, яка то вона діяльна фіґура живе у Міннеаполіс, а ті решта, то все до нічого, нічого не знають, нічого не вміють, нічого не роблять, а тільки „я". А відїде переїзджаючий, то знова та діяльна фіґура обмурується хінським муром і світ її не бачить. Так мабуть мається справа з нашою приятелькою.

Пише приятелька: „Шкода однак, що через байдужність загального комітету не повідомлено всіх Українців з Міннеаполіс і Ст. Пол, які рівнож, думаю, булиби раді почути д-ра Скеґара, щоб скористати з його многих добрих порад. Це вже не перший раз, що через недбальство кількох одиниць терпить увесь загал. Безчинність і недбалість, на жаль, є найбільш розвиненим даром нашого чоловіка, через це ми опущені й нас світ не знає". Хто приятельку повідомив і тих слухачів, які були на галі? Таж виклад відбувався в будний день, тож і не диво, що не було багато людей. Якби так виклад був випав на неділю, то певно, що людей булоби багато більше. Чи тут вина комітету?

Пише приятелька, що то вже не перший раз, що через одиниці терпить увесь загал. Мабуть приятелька ніколи між нарід не йде, нічим не інтересується, в нічім участи не бере, то як вона знає, чи це перший раз, чи десятий? Пише дальше приятелька „через це ми опущені й світ нас не знає". І дійсно, ми опущені й світ нас не знає, але якби ми так робили, як приятелька робить, то певно і слід вже бувби пропав за нами. Але ми не зважаємо на те, що світ нас не знає, а робимо так, щоби світ нас пізнав і дальше робимо без помочи приятельки таку роботу, яка є корисна для українського народу, бо пощо тягнути людину до якоїнебудь праці, як людина не хоче і не буде робити, навіть за заплатою? Пише дальше приятелька: „Нема майже одного числа, де не появились би ріжнородні дописи, оголошення, признання з Міннеаполіс і т. д." — З того виходить, що у нас праця йде повним темпом, тільки приятелька про ніщо не знає, але як вже є оголошення, то приятелька повинна би прийти, якщо хотілаб чимнебудь інтересуватись.

Пише дальше приятелька: „У нас все є. І школа українського балету під проводом М. Григоришина, де чужинці вчаться українського козачка, бо наші і за дармо не хотять". Тут знов приятелька обминається з правдою, бо наші Українці беруть лекції танців і за це платять, а не так, як приятелька каже, що і за дармо не хотять. Два роки тому п. М. Григоришин вчив нас українських танців в Народнім Домі й наша молодіж добре танцює українські танці, бо й на виставах народних по парках в Міннеаполіс і Ст. Пол співають і танцюють, а що мабуть приятелька нікуди не ходить, то й нічого не бачить.

Дальше пише приятелька: „І школа співу М. Ґотрівної, де чужинці вчаться українських пісень". Про школу співу М. Ґотрівної зовсім нікому не відомо, хіба що приятелька вчиться співати в тій школі, та при добрій нагоді заспіває собі в своїй кімнаті, бо поміж люде й не піде.

Пише дальше приятелька: „Відбуваються часто концерти, бо хорів є аж три". Хорів є два, а не три, як приятелька вгадує, бо большевики хору не мають. Православні мають сильний хор, який минувшої зими давав по американських інституціях концерти, а літом ходить співати і танцювати по парках, і на 1-го вересня с. р. буде той самий хор виступати на виставі на State Fair. Чи приятелька не бачила в Minneapolis Tribune і St. Paul Pioner Press фотографії нашого хору? Чи не бачила минувшої зими оголошень в американських часописах, де і коли мав хор виступати? Хтож тому винен, що приятелька відрізана від світа? Другий хор мають католики. Який той хор, ми в то не входимо; вони зі своїм хором нікуди не виходять.

Дальше пише приятелька: „Можна часто побачити на сцені, як з найкращої української драми, чи трагедії створять пародію, а по закінченню поплещуть, похвалять, себе повеличають і на тім кінчиться". Про представлення й концерти може говорити той, хто на них буває, але приятелька мабуть не буває.

Пише дальше приятелька: „Думаю, що пора нам вийти з нори на світ, заглянути, як інші культурні народи живуть і з них брати примір". Тут якраз приятелька сама для себе таку раду дає й сама собі правду в вічи говорить і час вже вилізти з нори на світ і разом працювати з народом, а не так, як приятелька пише: „Як тяжко через байдужність і недбалість наших людей свідомому чоловікови працювати посеред них". Власне між нами працюють інтеліґенти й свідомі громадяне, а тільки слабодухи, які не вірять у свої власні сили, стоять на боці, ще й радіби спинити працю, а слабодухів між нашим народом не бракує.

Прийміть, приятелько, тих пару слів щирої правди. Хоч для Вас вони гіркі, але правдиві.

За уряд громади: **Стефан Коцюба**, предс. 341 від. УНС і У. Н. Дому; **Петро Качмар**, предс. Укр. Прав. Громади; **Михайло Ковалів**, предс. Амат. Кружка.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Збірка на українських пластунів.

Союз Українок в Америці зібрав і переслав через Обєднання 40 долярів на українських пластунів у краю. Пожертви зложили слідуючі особи: д-р Йосиф Міллер, Нюарк, Н. Дж., 10 дол.; о. Йосиф Чаплинський, Нюарк, Н. дж., 6 дол.; Григорій Дідоха, Нюарк, Н. Дж., 5 дол.; о. П. Понятишин, Ню Йорк, Н. Й., 5 дол.; Гнат Бабяк, Когус, Н. Й., 5 дол.; о. М. Кінаш, Елизабет, Н. Дж., 2 дол.; Юлія Ярема, Ню Йорк, Н. Й., 2 дол.; Ірина Добуш, Ню Йорк, Н. Й., 2 дол.; Стефа Абрагамовська, Ню Йорк, Н. Й., 1 дол.; Зоня Кушнір, Ню Йорк, Н. Й., 1 дол.; Анна Мулик, Ню Йорк, Н. Й., 1 дол. — Разом 40 дол.

—o—

КЛІВЛЕНД, О.

Збірка на пластунів.

На хрестинах у громадян Василя та Параски Корда в Зейнзвил, Огайо, гості не забули за Рідний Край і зложили збірку на висилку українських пластунів до Англії 9 дол. і 50 центів. Гроші вислані через Обєднання.

Пожертви склали слідуючі особи: по $1.00: В. Корда, А. Морозовський, С. Гранковський, М. Хмарик, М. Когут, Г. Сушко, І. Степанек, І. Самборський, Г. Степанек; по 25 ц.: Марія Корда і П. Мазяр.

Григорій Степанек.

А. Возняк.

ТІТКА З АМЕРИКИ.

Довгі літа не було ніякої вістки від Андрія Шпака та його жінки Емілії, що виемігрували в Америку шукати щастя й долярів. Аж одного дня прийшов лист до Старого Краю до Шпакових свояків Канарчуків, що Андрій Шпак помер на еміґрації, а жінка його хотіла би вернути у батьківщину до родини.

Самособою, що Канарчуки приняли цю вістку з вдоволенням, щоправда скриваним перед сусідами.

Канарчук, громадський писар у селі Т., був небогатий, а ще до того мав дуже численну родину. Тож у ці тяжкі часи жив щасливою надією, що Шпаки за цей довгий час побуту в Америці доробилися майна та що тітка приїде з долярами.

Тому відписав їй разом із жінкою дуже щиро, та підкреслив, що хата його та серця всієї родини ждуть її нетерпляче.

За кілька тижнів зявилася вдова в хатині Канарчуків. Була то бабуся низького росту, в чорній, скромній сукні, але рухи її були самопевні, наче в людини богатої, що має на все забезпечене життя.

Канарчук і його жінка признали її людиною світовою. Була дуже щира, головно для дітей. А дітям Канарчуки гостро наказали, щоби були якнайчемніші для „тітки з Америки".

Тітка була дуже ввічлива й отверта:

— Не змінюйте нічого задля мене в вашому щоденному житті, — просила. — Мені треба лише родинного тепла і за ним я тут приїхала. Остало мені небогато вже життя, я бажаю лише спокою та щирости. Не маю великопанських навичок мого небіщика. Мушу відпочати по всіх моїх бизнесах, що коштували мене стільки нервів.

По двох тижнях тітка стала натякати щось про виїзд, але Канарчуки і чути не хотіли. Задержали її майже на силу, просили, щоби вважала їх хату своєю власною. Були дуже ввічливі для неї.

З ріжних її слів Канарчук догадувався, що тітка має дуже богато долярів. Про грошові справи говорила, щоправда, дуже здержливо, але саме це було для Канарчука незаперечним доказом, що тітка не змарнувала часу на еміґрації.

— Я не люблю афішуватися, — говорила тітка. — Це викликує зависть. Як умру, буде все в порядку. В нинішніх часах мовчанка направду є золотом.

Та що дня брала ґазету в руки й уважно перечитувала біржу. Давало це богато до думання Канарчукам.

Під кінець серпня тітка виїхала до Богородчан. Має там — казала — невеличку посілість, яку винаймлює, тому хоче полагодити там під осінь формальні справи. Осінь і зиму проведе у Львові. Там має старий родинний дім без новочасних вигід, але вона любить старовину.

— Будьмо терпеливі! — сказав по виїзді тітки Канарчук до жінки. — Здається, що ми одинокі її своякм. Дуже полюбила наші діти, а передовсім Славцю. Треба старатися, щоби якнайчастіще приїздила до нас.

І з того часу тітка Мільця приїздила все до села Т. до Канарчуків на літні місяці, від червня аж до жовтня. Подорожувала третьою клясою, бо боялася злодіїв. Колиб їздила першою чи другою клясою, сама зрадилася би, що має великі гроші. Тай самітній жінці безпечніше в переділах, де їде більше подорожніх.

За кождим разом привозила дітям, які витали її дуже щиро, маленькі дарунки. Але ці дарунки набирали незвичайної вартости. Виявляли для неї демонстраційно радість. Привозила зі собою у цю далеку провінціональну глушу запах Львова. І таємничий, наймогутніший чар своїх... долярів.

— Всетаки наша тітка не дуже щедра — говорив Канарчук до жінки — могла би нам чейже прислати бодай раз якийсь вартісний дарунок зі Львова. Хоч я знаю цінити ощадність, а навіть скупарство старих людей. Більше нам оставить.

— Кажеш, вона скупа? Де там!? — обурилася Канарчукова — таж усе щось привозить дітям. Хочеш може, щоби оплачувала нам за гостинність, а ми повинні бути щасливі, що можемо жертвувати їй цю гостину.

А коли тітка виїздила останнього дня в вересні, думка про неї не кидала Канарчуків у довгі осінні та зимові місяці. Мріяли роскішні мрії про будучину. Постановили, що як тітка запише їм свою посілість у Богородчанах, продадуть її, а самі перенесуться до Львова та житимуть у домі, який дістануть у спадщині по тітці. Це буде дуже їм на руку, бож діти доростають, треба буде їх посилати до вищих шкіл.

Одного гарного дня в місяці травні 1928 року прийшла телеграма. Тітка Емілія померла у Львові на запалення легенів!

Треба признати, що Канарчуки поводилися гідно, як ялося в таку поважну хвилю. В очах Канарчукової показалися навіть сльози. Канарчук пригноблений поїхав на стацію П., а там усів у поїзд, що відїздив до Львова. Їхав другою клясою. Тепер міг собі позволити на цю незначну виголу!

У Львові казав завезти себе автом до дому покійниці. Здивувала його трохи вузька вуличка та вбогий вигляд старого дому. Ще більше счудувало його, коли дверник сказав йому, що кватира покійної на піддаші!

Збитий з пантелику заетукав до дверей. Відчинила йому якась старенька бабуся.

— Пан Канарчук, правда? ваша бідна тітка вже в домовині... ждемо з похороном на вас... інші своякм вже є.

— Інші своякм? — пробелькотів неспокійно Канарчук.

— А так. Ви їх не знаєте? Правда, ви її свояк по її небіжчикові чоловікові. А то її своякм, Пан Грибик і пан Крупа. В одного з них проводила все осінь, у другого зиму. У мене жила лише весною.

— Я не знав! — пробелькотав Канарчук, уже зовсім блідий.

Позволив запровадити себе наче автомат до кімнатки, де перед домовиною стояло двох мущин. З вигляду їх пізнати було, що вони дуже сердиті.

— Ці пани вже читали листа, що його оставила небіжка, — пояснила господиня.

Подала йому папір.

„Мої дорогенькі і любі. Дуже мені прикро, що нічого вам не оставляю. На жаль, не все здобувається маєток в Америці. По смерти мого бідного чоловіка мені лишилася маленька рента, з якої я ледви могла оплатити кімнатку на квартал, подорожі та незначні дарунки. Я була така щаслива, що ви були такі добрі для мене. Дуже щиро дякую вам. Цей побут у вас був осолодою моїх останніх днів. Прощавайте. Вмираю як ваша довжничка. Не забуду про вас у небі".

Настала мовчанка, серед якої нещасні спадкоємці не могли глянути один одному в очи.

— Але прошу панів... тепер, коли пани зіхалися тут разом — зачала несміливо господиня — небіжка щойно в червці мала дістати свою малесеньку ренту... а є залягаючі рахунки... за хату... за сім сотнарів угілля..., за лікаря... лікарства... ну тай кошт похорону.

—o—

ЖАРТИ.

Оцінка. Ніщо так не мучило Свіфта (автора „Ґулівера"), як читання творів ріжних письменників для оцінки. Раз якийсь „віршороб" приніс Свіфтові комедію та зголосився за місяць по оцінку. Свіфт віддав йому зложений рукопис і сказав:

— Я прочитав вашу песу цілісеньку. Гадаю, що в ній тепер на половину менше помилок ніж передше.

„Віршороб" подякував, і як лише вийшов і поступив до близького саду, щоби побачити поправки, переконався, що в цілій комедії що друга стрічка перекреслена.

—o—

У повісти Фр. Моріяка п. з „Горюча ріка" є уступ: „Нема нічого страшнішого, як переділ ваґону другої кляси, літом — на південних залізницях".

Директор згаданої залізниці прислав Моріякові вирізок із повісти зі згаданим уступом і з дописком: „...Перепрошую! перепрошую! а третя?"

—o—

Інтересується музикою.

Підстаршина: Усі, що інтересуються музикою, до мене!

Виступає шістьох жовнірів, котрі думали, що тим способом дістануться до орхестри.

— Добре. Занесете фортепян до мешкання пана сотника на перший поверх.

Приятель людськости.

Судля: — Ви знали, що ваше лікарство на збільшення краси має в собі трійливі складники, а таки продавали його? Чи не мали ви гризні совісти?

Обвинувачений: О так, тому я оголошував по часописах: „Остерігається перед імітаціями!"

ПРОТОКОЛ

XVII. Головної Конвенції Українського Народного Союза, що відбулася на днях від 13. до 18. мая 1929. включно, в місті Нюарк, Н. Дж.

(38)

Отсю злуку клерикалів з так званими поступовцями проти органу Свободи, специяльно проти порушування Свободою політично-церковних справ, треба повитати як найкращу ілюстрацію на закид, що, мовляв, Свобода лучиться з попами й клерикалами. Най члени знають, хто лучиться з клерикалами, а відтак другого клерикалом називає, гей то сотворіння, що само мішок дре, і само квичить.

І треба піднести теж закид сих нібито-поступовців проти напряму Свободи та їх домаганнє, щоби Свобода не забирала становища в ніяких справах, бо, мовляв, Свобода є органом запомогової організації, а се може пошкодити У. Н. Союзови. Так говорять на дискусії про орган У. Н. Союза ті, котрі звичайно люблять закидувати Свободі, що вона становища не займає. В сих їх закидах на конвенції є потвердженнє, що їх закид безбарвности Свободи се закид, у який вони самі не вірять. Се показує теж, чому вони стремлять до того, щоби Свобода не займала становища.

Я не хочу тим сказати, що серед американської іміграції неможливе таке, щоби запомогова організація через свій орган не займалася політикою, а тільки справами виключно запомоговими. Се можливе. Таке є в деяких других народів. Але такого нема вже серед української іміграції. Вона здавна розділена на кілька запомогових організацій, а кожда організація пробує прибрати через свій орган якесь політичне облича. Коли се не добре, то не винуватий тут У. Н. Союз. Український Народний Союз був першою й одинокою колись організацією американських Українців. Якби він був такою лишився, то очевидно й він і його орган найкраще зробивби, якби обмежився до запомогових справ. Але до сього не допустили вороги У. Н. Союза, котрі хотіли перемінити У. Н. Союз на партійну організацію, одні спершу на клерикальну, відтак другі на радикальну, і які, не потрафивши сього зробити, пішли на розбиванне У. Н. Союза, та стали будувати нові, чисто партійні організації, клерикальні й соціялістичні. Ся боротьба за склерикалізованнє й зрадикалізованнє У. Н. Союза ведеться ще й досі, хоча вже повстали осібні клерикальні й соціялістичні організації. І на кождій конвенції У. Н. Союза виступають ще делегати, які хотілиби ще й нині зробити У. Н. Союз клерикальним чи соціялістичним. Як довго будуть існувати попри себе ріжні українські запомогові організації, так довго буде йти між ними конкуренційна боротьба.

На конвенції У. Н. Союза радикали й клерикали подали собі руку та згідно заявляються, що Свобода не повинна забирати ніякого становища в політичних справах, що безпартійність Свободи буде помічною і їй і У. Н. Союзови, що Свобода буде тоді вдоволяти всіх.

У. Н. Союз, що правда, мігби не видавати щоденно ґазети, яку він видає. Тоді може він і мігби видавати якусь чисто асекураційну ґазету. Таке можливе булоби однак тільки тоді, якби так само поступали другі організації. Коли нині другі організації, що повстали з відорваних від У. Н. Союза членів, заложили свої органи політичні, то й У. Н. Союз з конечности мусить се робити.

Колиж У. Н. Союз має орган з політичним обличем, то сей орган не може бути неполітичним. Він не може ставити собі за ціль удоволяти всіх, всіх хвалити без розбору. Ніякий орган, що має претенсії на політичний характер, сього зробити не може, хіба орган безхарактерний. Таким хочуть зробити Свободу ті, що тепер такі домагання підносять. Сього однак У. Н. Союз не може зробити хочби вже тому, що се здалосяби ворогам У. Н. Союза. Ворогам його власне треба, щоби орган У. Н. Союза не мав політичного облича. Вони тоді кричалиби на всі заставки про брак політичного облича. Вся ся аґітація за неполітичністю органу виходить від тих, яким на серцю лежить не добро У. Н. Союза, а інтерес їх маленьких політичних ґрупок.

Кожда щоденна ґазета мусить бути політичною, а як політична ґазета, вона не може дивитися за тим, аби вдоволяти всіх. Вона не може хвалити Поляків або Словаків, котрих допускає статут У. Н. Союза. Вона має сміло виступати проти наших національних ворогів та проти тих, що є шкідниками в громадянстві. Вона не може журитися тим, що її будуть лаяти ґазети чи люди противних партій. Вона не може дивитися на те, що якісь попи, або ображені лідери других груп або й таки прості нероби ждуть на те, щоби пізвати її в суд за якусь критику. Редактор мусить бути готов і на суд станути, і джаб утратити, і в тюрмі посидіти за свої погляди. Коли ґазета має бути неполітична чи вдавати політичну, а на ділі бути безхарактерною, як се радять злучені клерикали й соціялісти, то най вони переконають конвенцію, що так має бути на будуче, най конвенція виразно проголосить безхарактерність органу та най вибере собі редакторів з тої клерикально-соціялістичної спілки, що йде проти теперішнього напрямку Свободи спільним фронтом.

Здавалосяби, що якби Свободу перемінити на інакшу, то аж тоді наставби мир і рай на землі. Та чи справді? Якби Свободу перемінити на клерикальну, то таку Свободу билиби далі скрайні з ліва, а перемінити на соціялістичну, то її критикувалиби скрайні з права, нинішні клерикальні союзники нібито-поступовців. Я не хочу рішати, яка має бути Свобода. Делеґати знають добре, який дух панує серед них, і вони можуть сказати, котрий напрям найбільше вдоволяє наших членів: чи клерикальний, чи соціялістичний, чи такий національний і демократичний, як він є нині. Коли краще для організації змінити на инчий напрям, зміняйте напрям, викидайте дотеперішних редакторів та виберіть других, які поведуть орган після нової програми. Згори однак скажіть собі, що який напрям не бувби, він ніколи всіх не вдоволить. Як наш нарід каже: ще ся той не вродив, щоби всім догодив. Хто вам обіцює, що аж він своєю програмою обєднає та вдоволить увесь народ, той дурить других, а може й себе.

(Дальше буде).

Примхи.

Старша, зовсім негарна пані дала малюватися. Маляр посадив її, взяв полотно, палету й узявся до малювання, але при цьому навіть не подивився на модель.

— Перепрошую, якжеж ви мене малюєте? — питається здивована пані. — Таж ви навіть не дивитеся на мене?

— Ласкава пані, ви мені казали, щоби я вималював вас як найгарніще — а коли я дивився на вас, то це перешкаджалоби мені.

—o—

В одній торговлі праця тревала від годин 8 рано до 7 вечером із одногодинною перервою на обід. Свіжо принятий помічник около год. 10. рано виняв булку з кишені і їсть. Побачив це бос і каже:

— Пане, тут нема ніяких снідань!

— Знаю про це, — відповідає спокійно помічник — тому я приніс собі снідання.

—o—

При іспиті.

— Яка найбільша кара за двоженство?

— Дві тещі.

— А! слава Богу! — стогне якийсь добродій, що вилазить із трамваю. — Навіть рушитися годі в такій глоті! Весь час стояв я на одній нозі!

— Так, — підхоплює инший пасажир — і то на моїй нозі!

ПОВІДОМЛЕННЄ

Повідомляється Вп. Громадян міста Ню Йорку, що гостинниця Українського Народного Дому під ч. 217-19 Іст 6-та улиця, перейшла під заряд А. Загоруйка. 195-

DO YOU KNOW WHY - - - Father Rushed Home Early From the Office Today! INTERNATIONAL CARTOON CO., N. Y. 364 Drawn for this paper By Frank Leet

Валентин Катаєв.

ВУСАТИЙ ХЛОПЧИК.

(Гумореска).

—o—

Коли тому рік редактор став видавати ілюстрований тижневик, був веселий, втішався життям, а наївний наче початкуюча стенографістка.

Одушевлявся всім, глядів на світ широко отвореними, діточими, синіми очима.

Пригадую собі, як цей ніжний, молодий чоловік давав щедро зачети співробітникам і привітливо говорив:

— Так, любі приятелі! Перед нами велике, тяжке завдання. Маємо створити ілюстрований тижневик, який читали би маси. Нічого не вдієш. Хто хоче з непом (новою економічною політикою) жити, мусить з нею й вити. Хе, хе!

Співробітники переконано похитали головами.

— Одначе, мої любі, прошу вас, щоби передовсім уважали на це, що наш часопис мусить бути поважний. Розумієте мене? Ніяких двоголових телят, ніяких сензаційних близнят! Нове життя — памятайте, що мусить бути для вас незглибимим матеріялом. Що з тим, будь ласка? Принесуть фотографію собаки, що курить папіроску та читає вечірню ґазетку. І того видрукується 400,000 примірників. З тою собакою до чорта! До чорта з собакою, що читає ґазету!

— До чорта! З собакою! Яка! Читає! Ґазету! — хором закричали співробітники — відходячи на пиво.

Це було тому рік.

Задзвонив телефонічний дзвінок. Редактор ухопив слухавку, а за хвилину його лице вкрилося червоними плямами.

— Слухайте, — озвався він — слухайте всі! Народилася дитина! З борідкою! І з вусами! Таж це щось незвичайне! Фотографа! Нема його тут? Післати по фотографа автомобіль!

За чверть години увійшов у редакцію фотограф.

— Їдьте! — засапуючися сказав редактор. — Їдьте мерщій! Їдьте відфотографувати хлопчика, що має борідку й вуси. Присягаю на борідку хлопчика, що подвоїмо наклад часопису! Найважніше, щоби нашим конкурентам не вдалося дістати того вусатого хлопчика.

— Не бійтеся, — відповів фотограф. — Ми виходимо в середу, а вони в суботу. Хлопчик буде наш. Ми перші покажемо світові хлопчикову борідку й вусики.

Одначе ці, що виходили в суботу, були також шпаками годовані.

Та про це довідаємося аж при кінці.

На другий день прийшов редактор із усіх найскорше.

— Є тут фотограф? — спитав секретаря.

— Ще не було його.

Редактор нетерпеливо закурив, а щоби вкоротити собі ждання, задзвонив на тих, що виходять у суботу.

— Галов, ви нічого не знаєте?

— А що такого? — наївно дивувався редактор.

— Таж дитина з борідкою?

— Ні. А в чому річ?

— І з вусами. Дитина.

— Ну, так. Але щож з тою дитиною?

— Подасьте фотографію?

— Подамо. Чомуж би ні?

— У суботоньку, що?

— Самособою, що в суботу. Чого нам спішитися.

— А ми в середу, хі-хі-хі!

— Ну, хай вам вийде на здоровля.

Редактор повісив слухавку.

Ге-ге! Ми, каже, не маємо чого спішитися. А мало не трісне із зависти. Щож, чи це жарт?! Дитина — з борідкою! Це трапляється раз на тисячу літ!

Увійшов фотограф.

— Ну, що? Як? Покажіть!

Фотограф сдвигнув плечима.

— Таж це нічого надзвичайного. Передовсім дитині не є два роки, але пять, а подруге ніякої борідки не має, а вусів також ні. Прошу.

Фотограф подав редакторові світлину.

— Гм. Це дивне. Хлопець, як і инші. Нічого надавичайного. Шкода. Велика шкода.

— Я казав, — сказав фотограф — не треба було спішитися. Лише дитину тривожили ми. Раз-у-раз фотографують його. Саме передімною фотографував його фотограф тих, що виходять у суботу. Такий нахабний, білявий. Вірте мені, цілу годину фотографував його. Нікого не впускав у хату.

Редактор нахмурено глянув на хлопчикову світлину.

— Тут щось не все в порядку — сказав гнівно. — Мені Підражанський нарочно телефонував, а я не міг недочути. Каже, порядна чорна борідка й вусики також чорні... Великі. Крім того бокобороди. Не розумію.

Редактор схвильовано схопив телефанічну слухавку.

— Галов! Тож ви кажете, що в суботу помістите фотографію феноменальної дитини.

— Помістимо.

— Тої, що має борідку й вусики?

— Так. І бокобороди. Помістимо.

— Гм. А ви маєте світлину? З вусами та з борідкою?

— Якжеж би ні? І з бокобородами.

Редактор поблід.

— А-а-а якжеж це, що я маю... хлопчика без вусів... без борідки... тай без бокобородів?

— Це тому, що ми маємо ліпшого фотографа.

— Що ви цим хочете сказати? Галов, галов! Чорт його побери! — Завісив слухавку. — Наволоч!

Редактор пустився по кабінеті та станув перед фотографом.

— Візьміть автомобіль. Їдьте! Розслідіть це! Та коли я переконаюся, що йому борідку приліпили, спишу протокол і виставлю його, так виставлю на позорище. Їдьте!

Редактор кидався по кабінеті наче тигр. За годину фотограф приїхав.

— Ну, що?

Фотограф підійшов до стола та тяжко сів. Був блідий наче мерлець. Вислідили ви що?

— Вислідив, — махнув рукою фотограф і затих.

— Таж говоріть щось! Не протягайте вже! Ах... приліпили борідку?

— Гірше... Вони...

— Ну?

— Вони насамперед... відфотографували... хлопчика... а потім...

— Убили його? Говоріть! Не мучте мене!

— Вони його потім...

— Ну, щож?!?

— Обголили.

Редактор задеревів. Фотограф заридав.

— Наш... новий... поглядово-научний вусатий хлопчик! Чому я такий страшно нещасливий!

Добре зрозумів.

— Чим були би мущини без жінок?

— Парубками.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.